

Artykuł ukazał się w:

Gospodarka lokalna w teorii i praktyce, pod red. R. Broła,
Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 109,
Uniwersytet Ekonomiczny, Wrocław 2010, ss. 248-256.

KSZTAŁTOWANIE SIĘ DOCHODÓW MAJĄTKOWYCH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO W LATACH 2007-2008

Alicja Sekuła, Politechnika Gdańska, Alicja.Sekula@zie.pg.gda.pl

Streszczenie: Dochody majątkowe to nowa kategoria dochodów jednostek samorządu terytorialnego, wprowadzona poprzez zmianę ustawy o finansach publicznych pod koniec roku 2006, która zaczęła obowiązywać od roku 2007. Z założenia przekształcane powinny być w wydatki majątkowe. W części teoretycznej artykułu przeanalizowano dochody majątkowe z punktu widzenia ich własności i miejsca w strukturze dochodów ogółem. W części empirycznej przebadano wielkości dochodów i wydatków majątkowych, ich wzajemne relacje w odniesieniu do różnych szczebli jednostek samorządu terytorialnego, a także udział tych dochodów w dochodach ogółem.

1. Wstęp

Dwudziestoletnie istnienie samorządu terytorialnego w Polsce to czas, w którym jego koncepcja podlegała wielu, mniej lub bardziej znaczącym modyfikacjom, choć sama istota oraz znaczenie instytucjonalne na trwałe wrosły w polskie życie publiczne. Konsekwencją zmian ustrojowych będących wynikiem ewolucji spojrzenia na samorząd terytorialny były decyzje ingerujące w obszar samorządowych finansów. Zanotowano ich więcej niż zmian ustrojowych, gdyż samorząd terytorialny wchodzi w skład sektora finansów publicznych i po części jest również beneficjentem zmian ingerujących w funkcjonowanie tego systemu. Na wewnętrzne przesłanki zmiany ustawodawstwa nałożyły się ponadto czynniki zewnętrzne, przede wszystkim reorientacja geopolityczna sytuacji Polski. Modyfikowane były nie tylko akty prawne określające wpływy budżetowe, ale i ustawy precyzujące sposób zarządzania budżetem i prowadzenia gospodarki budżetowej. Te ostatnie kwestie uregulowane są w ustawie o finansach publicznych. Jedną z wielu zmian, które w niej wprowadzono, był nakaz wyodrębniania dochodów majątkowych. Nakaz ten, wprowadzony w poprzednim akcie prawnym [*Ustawa z dnia 30 czerwca 2005...*, art. 165a], utrzymany został w obecnie obowiązującej ustawie [*Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009...*, art. 212].

Główną przesłanką podjęcia badań zawartych w niniejszym opracowaniu jest wprowadzenie do ustawodawstwa kategorii dochodów majątkowych i zaistnienie

ich jako obligatoryjnej pozycji w uchwałach budżetowych jednostek samorządu terytorialnego. Stosunkowo niedłgie istnienie tego rozwiązania skutkuje niewielką ilością publikacji, zwłaszcza empirycznych, które są im poświęcone. Stąd też celem pracy jest próba analizy kategorii dochodów majątkowych od strony teoretycznej i empirycznej, a zatem przedstawienie składowych, cech wspólnych i różnicujących z innymi kategoriami dochodów, ukazanie na tle wielu innych podziałów dochodów jednostek samorządowych oraz zbadanie wielkości bezwzględnych i względnych – w odniesieniu do innych kategorii dochodów i wydatków.

2. Klasyfikacja dochodów jednostek samorządu terytorialnego i kryteria podziału

Dochody majątkowe to jedna z kategorii dochodów jednostek samorządu terytorialnego. Ze względu na wiele różnych własności dochodów można je różnorodnie klasyfikować, akcentując rozmaite cechy. W tabeli 1 przedstawiono najczęściej spotykane klasyfikacje dochodów wraz z krótką charakterystyką¹. Dodać należy, że podział wg kryterium przynależności na zwrotne i bezzwrotne raczej uznawany jest za błędny, gdyż zwrotne wpływy zaliczane są do przychodów, a więc kategorii nienależącej do dochodów.

Z przytoczonych w tab. 1 możliwości systematyki widać, że podział na bieżące i majątkowe nie jest jedynym sposobem klasyfikacji dochodów jednostek samorządu terytorialnego. Wyróżniają go jednak następujące cechy: umocowanie w ustawodawstwie, dość krótkie, bo dopiero od 2007 r. istnienie w polskim prawodawstwie oraz obligatoryjność przedstawienia. W dodanym w grudniu 2006 roku [*Ustawa z dnia 8 grudnia 2006...*] artykule 165a ustawy o finansach publicznych znalazł się zapis w dziale poświęconym budżetowi jednostek samorządu terytorialnego mówiący, iż dochody budżetu należy przedstawiać w podziale na bieżące i majątkowe. Ponadto znalazło się ściśle wyliczenie, co w skład tych ostatnich wchodzi. Spośród wielu wpływów powiązanych z majątkiem jednostek samorządu terytorialnego za dochody majątkowe uznano tylko trzy [*Ustawa z dnia 30 czerwca 2005...*, art. 165a]:

- dotacje oraz inne środki uzyskane na inwestycje,
- dochody pochodzące ze sprzedaży majątku,
- dochody powstałe w wyniku przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności.

Dochodami bieżącymi są wszystkie nienależące do jednej z trzech przedstawionych powyżej kategorii.

Analogicznie do dochodów ustawa w tym samym artykule precyzuje, że również wydatki winny podzielone być na bieżące i majątkowe. Choć sam artykuł włączony został do ustawy pod koniec roku 2006, to pojęcie wydatków majątkowych istniało już w niej od momentu pierwszego uchwalenia. Była zatem definicja wydat-

¹ Analizując je należy pamiętać, że w niektórych podziałach mogą wystąpić wyjątki.

ków majątkowych (choć przedstawiona w części poświęconej budżetowi państwa), jak również nakaz, by w uchwale budżetowej dzielić wydatki na bieżące i majątkowe.

Tabela 1. Najczęściej spotykane klasyfikacje dochodów jednostek samorządu terytorialnego

Kryterium podziału	Kategorie i ich cechy	Przykłady
Sposób przekazania	własne – przekazane w całości, na stałe i bezterminowo	dochody własne sensu stricto, np. opłata targowa, podatek od nieruchomości, opłata adiacencka,
	zewnętrzne - pozostałe	subwencje, np. regionalna, równoważąca, dotacje celowe np. na zadania z zakresu administracji rządowej,
Sposób uzyskania	odpłatne – uzyskanie wiąże się ze świadczeniem zwrotnym ze strony jednostki samorządowej	opłaty, np. za parkowanie na drodze publicznej, skarbowe
	nieodpłatne – brak świadczenia zwrotnego	podatki, np. rolny, od czynności cywilnoprawnych, spadki, darowizny
Obligatoryjność przekazania	obowiązkowe – istnieje przymus przekazania	podatki, opłaty, grzywny
	dobrowolne – brak obligatoryjności	spadki, zapisy, darowizny
Znaczenie	zasadnicze – ze względu na wielkość mają podstawowe znaczenie w budżecie	podatek dochodowy od osób prawnych (województwa), fizycznych (gminy, powiaty), subwencja oświatowa
	uboczne – stosunkowo nieduże kwoty wpływów do budżetu	opłata produktowa, za usługi cementarne, podatek rolny w gminach miejskich, odsetki
Zakres decentralizacji	zdecentralizowane w sferze dochodowej i wydatkowej	dochody własne sensu stricto, np. podatek od środków transportowych, opłata uzdrowskowa
	zdecentralizowane w sferze wydatkowej, scentralizowane w dochodowej	subwencje ogólne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa
	scentralizowane z sferze dochodowej i wydatkowej	dotacje celowe, np. na zadania wynikające z umów międzynarodowych
Charakter	podatkowe – pobierane jako podatki	podatki lokalne, np. od nieruchomości, udziały w podatkach CIT, PIT, inne podatki samorządowe, np. leśny
	niepodatkowe - pozostałe	subwencje ogólne, dotacje celowe, dochody z majątku
Przeznaczenie	majątkowe - finansowanie realizacji zadań wieloletnich	środki na inwestycje, ze sprzedaży majątku, z przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności
	bieżące – na bieżącą działalność	pozostałe

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Definicja wydatków majątkowych w ustawie o finansach publicznych

Ustawa o finansach publicznych - rok 2005 (budżet państwa)	Ustawa o finansach publicznych – nowelizacja w roku 2006 (budżet jednostek samorządu terytorialnego)
rodzaje wydatków majątkowych	
<ul style="list-style-type: none"> – zakup i objęcie akcji oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego, – wydatki inwestycyjne państwowych jednostek budżetowych oraz dotacje na finansowanie lub dofinansowanie kosztów inwestycji realizowanych przez inne jednostki. 	<ul style="list-style-type: none"> – zakup i objęcie akcji, – wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego, – inwestycje i zakupy inwestycyjne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Ustawa z dnia 30 czerwca 2005..., art. 106 i 165a]

Po analizie tab. 2 widać, że definicja wydatków majątkowych jest w zasadzie taka sama. Usunięto z niej jedynie jednoznaczne odniesienie do budżetu państwa. Idea samych wydatków, a więc powiązanie z inwestycjami i inwestowaniem, pozostała niezmienna. Z tego też powodu, jak również z powodu dużego znaczenia tych wydatków jako narzędzia odtwarzania majątku jednostek samorządu terytorialnego, przykładu „nieprzejadania” posiadanych środków finansowych oraz perspektywicznego podejścia władz samorządowych do zarządzania jednostką, stały się przedmiotem wielu badań i analiz [Bury 2007, s. 134-142; Maciejuk 2008, s. 470-478].

Analogicznie, dość krótki czas obowiązywania nakazu wydzielania dochodów majątkowych stał się przyczyną, dla której nie są tak szeroko dyskutowane.

3. Dochody majątkowe a dochody z majątku

Nim jednak badaniu poddane zostaną same kwoty dochodów majątkowych i ich udziały w globalnych wpływach, najpierw należy zastanowić się nad ideą wyodrębniania osobnej kategorii dochodów, oprócz istniejącej już konieczności przedstawiania dochodów w podziale na źródła i działy klasyfikacji budżetowej. Istnienie tylko trzech rodzajów dochodów majątkowych, a zwłaszcza pierwszy z nich, czyli środki uzyskane na inwestycje, sugeruje próbę modyfikacji sposobu przedstawiania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w kierunku budżetu zadaniowego. To także sposób na ściślejsze pokazanie związku wydatków majątkowych z dochodami majątkowymi. Trzeba podkreślić, że w rozwiązaniu tym w istniejącej postaci znajduje się szereg niedociągnięć. Zwracają na to uwagę E. Ruśkowski i J. Salachna argumentując, iż klasyfikacja dochodów majątkowych w obecnym kształcie nie ma związku z przyjmowaną dotychczas koncepcją dochodu majątkowego opartą na posiadaniu praw własności i praw majątkowych [Ruśkowski i Salachna 2008, s. 152]. A jak wiadomo, prawa majątkowe wiążą się m.in. z możliwościami uzyskiwania dochodów z tytułu zarządzania posiadany mieniem. Ich finansowym przejawem są np. wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych lub z opłat za zarząd czy użytkowanie nieruchomości. Wpływy te

z pewnością powiązane są z majątkiem jednostek samorządu terytorialnego, jednak do dochodów majątkowych wliczane nie są, choć kategoria ta może stanowić dość znaczną kwotę w niektórych budżetach samorządowych, co przedstawiono w tab. 3. W wybranych przykładach w pierwszym roku stanowiły około 10% dochodów własnych. Generalnie ich udział w roku następnym zmalał, ale utrzymał się na poziomie ok. 8-9%. Nie zawsze spowodowane to było rzeczywistym spadkiem wpływów z najmu i dzierżawy. Czasami mniejszy udział, np. we Władysławowie, to wynik dynamiczniejszego wzrostu dochodów własnych.

Tabela 3. Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych wybranych gmin województwa pomorskiego w latach 2007-2008

Gmina	Dochody własne [tys. zł.]		W tym dochody z najmu i dzierżawy [tys. zł.]		Udział w dochodach własnych [%]	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
M. Słupsk	191 593	207 372	15 421	15 086	8,5	7,3
Lębork	45 591	48 227	4 128	4 041	9,1	8,4
Sopot	168 615	157 201	15 437	13 889	9,2	8,8
Władysławowo	26 046	31 402	2 395	2 519	9,2	8,0
Czarne	8 215	9 775	797	798	9,7	8,2
M. Wejherowo	55 378	64 339	5 390	5 832	9,7	9,1
Nowy Dwór Gdański	16 983	19 809	1 802	1 624	10,6	8,2
Krynica Morska	7 864	10 154	1 273	1 222	16,2	12,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Bank..., 14.04.2010]

Cechą wspomnianych wpływów jest stosunkowo duża przewidywalność oraz niezmiennosc, co z perspektywy planowania i prowadzenia inwestycji należy uznać za zaletę. Z punktu widzenia klasyfikacji, jaką wprowadziła T. Lubińska [Lubińska, Franek i Będzieszak 2007, s. 78-79] zaliczane są do grupy stabilnych (bieżących) dochodów z majątku. Ustawowa kategoria dochodów majątkowych ma cechy grupy drugiej, nazwanej nieregularnymi dochodami majątkowymi. Mają one charakter incydentalny, niemniej mogą zdarzyć się sytuacje, że będą zasilać budżet samorządowy przez kilka lat. Ich rola sprowadza się do finansowania zadań realizowanych w dłuższym niż roczny horyzoncie czasowym, których efekty będą wykorzystywane również w perspektywie wieloletniej. A zatem można przyjąć, że z punktu widzenia trwałości wpływów do budżetu dochody majątkowe to kategoria wspomnianych już nieregularnych wpływów majątkowych. Jednak o ile brak stałości wpływów w perspektywie wieloletniej jest cechą wszystkich trzech typów dochodów majątkowych wymienionych w ustawie, o tyle finansowanie zadań wieloletnich nie musi nią być. O ile dotacje celowe charakteryzuje powiązanie środków z celem, na który są przeznaczone i mogą być wydatkowane, o tyle przed dochodami pochodzącymi ze sprzedaży majątku takie wymogi postawione nie są.

E. Ruśkowski i J. Salachna sugerują, by zdefiniowane w ustawie dochody majątkowe nazwać dochodami majątkowymi *sensu stricto*, w odróżnieniu do sytuacji analizy dochodów z punktu widzenia związków z władanym mieniem, które nazywają dochodami majątkowymi *sensu largo* [Ruśkowski, Salachna 2008, s. 152]. Zgodnie z tą systematyką, przedmiotem analizy niniejszego artykułu są dochody majątkowe *sensu stricto*.

4. Dochody majątkowe w budżetach jednostek samorządu terytorialnego

W tabelach 4-6 przedstawiono dochody majątkowe w stosunku do dochodów ogółem, wydatków majątkowych oraz z perspektywy tych ostatnich do wydatków ogółem. Zauważyć można, że dochody majątkowe są mniejsze od wydatków majątkowych w każdym zestawieniu: zarówno w wartościach bezwzględnych (tab. 6), jak i udziałach procentowych w stosunku do dochodów (tab. 4) czy wydatków (tab. 5) ogółem. Prawidłowość ta zauważalna jest w obu analizowanych latach. Oznacza to, że w obecnej sytuacji ich wysokość nie jest w stanie pokryć zapotrzebowania inwestycyjnego polskich jednostek samorządowych. Różnica pokrywana może być z dochodów bieżących lub przychodów. Jeśli chodzi o udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem, to średnio w sektorze samorządowym osiąga on wartość jednocyfrową i waha się w granicach 8-9%, choć w skrajnym przypadku – gmin wiejskich w roku 2008 – nie osiągnął nawet 6%. Należy zauważyć, że dochody gmin stanowią prawie 80% dochodów sektora samorządowego, stąd wyższe udziały województw, wynoszące 13-14%, nie zmieniają ogólnej statystyki. Adekwatnie do najwyższych udziałów

Tabela 4. Dochody ogółem i dochody majątkowe sektora samorządowego w latach 2007-2008

	Dochody majątkowe [mln zł]		Dochody ogółem [mln zł]		Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem [%]	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Gminy, w tym:	8 827,4	8 393,3	103 876,6	111 761,6	8,5	7,5
miejskie*	5 772,9	5 423,5	60 492,9	64 116,2	9,5	8,5
Miejsko-wiejskie	1 399,0	1 475,0	18 746,4	20 609,6	7,5	7,2
wiejskie	1 654,6	1 494,8	24 637,3	27 035,9	6,7	5,5
Powiaty	1 216,6	1 554,3	16 154,8	18 147,2	7,5	8,6
Województwa	1 566,6	1 634,2	11 348,9	12 660,2	13,8	12,9
Sektor samorządowy	11 610,6	11 581,8	131 380,2	142 569,0	8,8	8,1

* W tym miasta na prawach powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Bank..., 14.04.2010]

Tabela 5. Wydatki ogółem i wydatki majątkowe sektora samorządowego w latach 2007-2008

	Wydatki majątkowe [mln zł]		Wydatki ogółem [mln zł]		Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem [%]	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Gminy, w tym:	20 892,7	24 526,4	101 951,2	114 065,0	20,5	21,5
miejskie*	12 882,8	14 850,8	59 126,0	66 031,3	21,8	22,5
miejsko-wiejskie	3 373,8	4 214,3	18 538,6	20 933,5	18,2	20,1
wiejskie	4 636,1	5 461,3	24 286,7	27 100,3	19,1	20,2
Powiaty	2 107,1	2 621,6	16 069,6	18 114,9	13,1	14,5
Województwa	4 066,7	4 774,5	11 092,2	13 002,7	36,7	36,7
Sektor samorządowy	27 066,5	31 922,5	129 113,1	145 182,6	21,0	22,0

* W tym miasta na prawach powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Bank..., 14.04.2010]

ów w dochodach województwa notują również największe udziały w wydatkach majątkowych, wynoszące w tym przypadku nieco ponad 35%. Jednak średnia dla sektora samorządowego jest o 15 punktów procentowych niższa i wynosi 21-22%, głównie z powodu – co już zaznaczono – dużego wpływu danych gminnych na ogólną statystykę sektora. Choć wydatki majątkowe nie są głównym przedmiotem badań, to należy zwrócić uwagę na niepokojąco niską wartość jaką osiągają powiaty, wynoszącą 13-14%. Dane te należy uznać za kolejny dowód na to, iż w obecnym systemie prawno-finansowym władze powiatowe mogą jedynie administrować podległym obszarem. Brak im instrumentów, środków finansowych, a nawet odpowiednich instytucji [Sekuła 2009a, s. 400-409], by zarządzać terytorium, którego są włodarzami. Ponadto niektóre konstrukcje zasilania finansowego [Sekuła 2009b, s. 107-115] nie zachęcają władz powiatowych do aktywnych działań na rzecz danego obszaru.

Tabela 6. Dochody majątkowe a wydatki majątkowe sektora samorządowego w latach 2007-08

	Dochody majątkowe [mln zł]		Wydatki majątkowe [mln zł]		Dochody majątkowe do wydatków majątkowych [%]	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Gminy, w tym:	8 827,4	8 393,3	20 892,7	24 526,4	42,3	34,2
miejskie*	5 772,9	5 423,5	12 882,8	14 850,8	44,8	36,5
miejsko-wiejskie	1 399,0	1 475,0	3 373,8	4 214,3	41,5	35,0
wiejskie	1 654,6	1 494,8	4 636,1	5 461,3	35,7	27,4
Powiaty	1 216,6	1 554,3	2 107,1	2 621,6	57,7	59,3
Województwa	1 566,6	1 634,2	4 066,7	4 774,5	38,5	34,2
Sektor samorządowy	11 610,6	11 581,8	27 066,5	31 922,5	42,9	36,3

* W tym miasta na prawach powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Bank..., 14.04.2010]

Porównanie wysokości wpływów i wydatków majątkowych dokonane w tab. 6 prowadzi do wniosku, że nie osiągają one nawet połowy ich wartości. Średnia dla sektora samorządowego wyniosła nieco ponad 36% w roku 2008, a rok wcześniej blisko 43%, a więc nieco ponad 2/5. Pozostałe 3/5 środków na wydatki majątkowe nie znalazły pokrycia w dochodach majątkowych. Rok później proporcja ta zwiększyła się do prawie 65%. Nawet w przypadku województw, które są liderem w wysokości udziałów dochodów i wydatków majątkowych w – odpowiednio – dochodach i wydatkach ogółem, relacja między tymi dwoma wartościami jest na zbliżonym, nieco niższym niż średnia (38,5% w 2007 i 34,2% w 2008), poziomie. Najbardziej zbilansowany poziom, dochodzący do 60%, występuje w przypadku powiatów, ale jak już podkreślono, nie wynika on z wysokich dochodów majątkowych, które w stosunku do dochodów własnych osiągają wartość średnią dla sektora samorządowego (tab. 4), tylko z niskich wydatków majątkowych, których udziały w wydatkach ogółem są niższe o 8 punktów procentowych od średniej dla sektora.

5. Podsumowanie

W artykule scharakteryzowano istniejącą stosunkowo krótko kategorię dochodów jednostek samorządu terytorialnego, jaką są dochody majątkowe. Trudno oceniać czy poziomy: 8-9% dochodów majątkowych w dochodach ogółem i ok. 40% dochodów majątkowych do wydatków majątkowych są wartościami wystarczającymi z punktu widzenia realizacji wieloletnich zadań inwestycyjnych. Jedną z kategorii dochodów majątkowych są dotacje na inwestycje, które ze względu na pewne własności, nie powinny mieć istotnego znaczenia w budżecie. Spośród wielu rodzajów krytykowane są zwłaszcza dotacje finansujące w pełni zadania własne jednostek samorządu terytorialnego. Najmniej kontrowersji budzą dotacje przeznaczane na inwestycje w obrębie zadań z zakresu administracji rządowej. Jednak one stanowią zwykle niewielką część całkowitej kwoty dotacji². Z kolei dotacje współfinansujące zadania własne automatycznie zakładają częściowe finansowanie ich ze środków bieżących. Z tych powodów wysoki poziom dochodów majątkowych, odwrotnie niż w przypadku dochodów własnych, nie może być miernikiem samodzielności finansowej. Ze względu na brak przejrzystego powiązania z wydatkami majątkowymi dochody majątkowe nie odzwierciedlają też aktywności inwestycyjnej poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto obecna konstrukcja nie daje pełnego obrazu dochodów, których źródłem jest majątek. Wydaje się, że proponowana postać dochodów majątkowych miałaby lepsze zastosowanie w przypadku budżetu zadaniowego. Z pewnością można stwierdzić, że obniżenie przez jednostki samorządu terytorialnego zakresu inwestycji do wysokości dochodów majątkowych oznaczałoby ograniczenie ich co najmniej o połowę.

² Np. dotacje inwestycyjne na zadania z zakresu administracji rządowej w Sopocie w roku 2007 stanowiły 1,7% dotacji ogółem [Bank... 30.06.2009]

Literatura

- Bank Danych Regionalnych*, www.stat.gov.pl
- Bury A., *Wydatki inwestycyjne powiatów ziemskich – przekrój regionalny*, [w:], *Konkurencyjność i innowacyjność regionów w warunkach globalizacji i metropolizacji przestrzeni*, red. J. Kot, Akademia Świętokrzyska, Kielce 2007.
- Lubińska T., Franek S., Będzieszak M., *Potencjał dochodowy samorządu w Polsce na tle zmian ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego*, Difin, Warszawa 2007.
- Maciejuk M., *Samorządowe inwestycje w województwie dolnośląskim w latach 2000-2006*, [w:] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*. Prace Naukowe nr 3 (1203), red. R. Bról, Uniwersytet Ekonomiczny, Wrocław 2008.
- Ruśkowski E., Salachna J., *Finanse lokalne po akcesji*, Wolters Kluwer, Warszawa 2008.
- Sekuła A., *Instytucjonalne wyposażenie powiatów województwa pomorskiego*, [w:] *Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie*, red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2009.
- Sekuła A., *Struktura subwencji wybranych powiatów ziemskich województwa pomorskiego – analiza porównawcza z lat 2005-2007*, [w:] *Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego. T. II*, red. B. Filipiak, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2009.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych*, Dz. U nr 157, poz. 1240 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych*, Dz. U. nr 249, poz. 2104 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw*, Dz. U. nr 249, poz. 1832.

FORMATION OF PROPERTY REVENUES OF LOCAL SELF-GOVERNMENT ENTITIES IN THE YEARS 2007-2008

Summary: Property revenues are a new category of local self-government entities revenues. They were established by changing public finance act at the end of 2006 and started to be in effect in 2007. Originally property revenues should be transformed into property expenditures. In its theoretical part the article discusses property revenues - their features and significance in total revenues structure. The amount of property revenues and expenditures, their relations on different levels of local self-government and share property revenues in total revenues are analyzed in the empirical part.